

MJERE ZA SMANJENJE UTJECAJA RIBOLOVNIH AKTIVNOSTI NA OSJETLJIVE VRSTE MORSKIH PTICA U HRVATSKOJ



Stajalište projekta LIFE Artina

Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce
Split, rujan 2023.

Projekt [LIFE Artina - Mreža za očuvanje morskih ptica u Jadranu](#) se od 2018. do 2023. bavio pitanjima očuvanja triju ugroženih vrsta morskih ptica sredozemnog galeba, kaukala i gregule u Hrvatskoj. Jedan od ciljeva projekta bio je razumjeti razmjer utjecaja slučajnog ulova ovih vrsta na ribolovne alate te predložiti mjere za njegovo smanjivanje.

Razumijevanje problema i usvajanje učinkovitih mjera za njegovo smanjenje ključni su koraci prema smanjenju utjecaja ribarstva na osjetljive vrste i morske ekosustave, kao i osiguravanju profitabilnog i održivog sektora ribarstva. Problem slučajnog ulova osjetljivih vrsta morskih ptica prepoznat je na međunarodnom i nacionalnom nivou. Preporuke Opće komisije za ribarstvo Mediterana (GFCM)¹ i Međunarodne komisije za očuvanje i zaštitu atlantskih tuna

Prilov se odnosi na one vrste koje su nenamjerno ulovljene tijekom ribolovne aktivnosti, a uključuje slučajni ulov ugroženih vrsta ili odbačeni ulov nekomercijalnih i komercijalnih morskih organizama.

Slučajan ulov jedan je od globalnih uzroka ugroženosti mnogih osjetljivih skupina morskih životinja, kao što su morski sisavci, morske kornjače, hrskavične ribe i morske ptice.



(ICCAT)² uključuju prikupljanje podataka i praćenje stanja ovih vrsta ptica putem ribarskih očevidnika i znanstvenih promatrača, kao i primjenu učinkovitih mjera za smanjenje njihovog ulova na ribolovne alate.

Dosadašnja istraživanja utvrdila su da ribolovni alati koji predstavljaju najveću prijetnju morskim pticama u Sredozemlju su parangali i mreže stajačice³.

Podizanje mreže stajačice s LED lampicama iz mora (Autor: A. Gugić)

¹ Recommendation GFCM/35/2011/3 on reducing incidental bycatch of seabirds in fisheries in the GFCM area of application. Dostupno na <https://www.fao.org/gfcm/activities/environment/bycatch/en/>.

² Recommendation by ICCAT on Reducing Incidental By-catch of Seabirds in Longline Fisheries, 11-09. Dostupno na <https://www.iccat.int/Documents/Recs/compendiopdf-e/2011-09-e.pdf>.

³ Institut za oceanografiju i ribarstvo (2019): Stručna podloga za procjenu utjecaja ribolovnih aktivnosti na morske ptice. Projekt LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“.

Postavljanje utega na parangal
(Autor: A. Gugić)

Riječ je o osjetljivim i ugroženim vrstama, često malih populacija, koje dugo žive i sporo se razmnožavaju te gubitak relativno malog broja odraslih ptica može negativno utjecati na cijelu populaciju. Većina vrsta morskih ptica koje se razmnožavaju u Hrvatskoj navedena je u Aneksu 1 Direktive o pticama⁴, koja stavlja veliki naglasak na zaštitu staništa ovih ugroženih vrsta. U Hrvatskoj nije poznat točan razmjer slučajnog ulova morskih ptica. Iako postoji zakonska obveza⁵ prijave putem



Potrebno je i kontinuirano educirati i osvještavati ribare o njihovom utjecaju na morski ekosustav i važnosti uloga svih vrsta u morskom ekosustavu, te načinima kako negativne utjecaje ribolovnih aktivnosti svesti na minimum.

ribarskih očevidnika i tijekom praćenja na moru od strane znanstvenih promatrača, dosad nije zabilježen niti jedan podatak o ulovu morskih ptica na ribolovne alate.

No, znači li to da se slučajni ulov morskih ptica u Hrvatskoj ne događa?

Rezultati provedenog anketiranja ribara na području otoka Visa, Korčule i Lastova u sklopu projekta LIFE Artina pokazuju da se slučajni ulov morskih ptica ipak događa, ali ribari u očevidnike ne upisuju ove podatke⁶.

Stoga je prvi, veliki korak skrenuti pozornost na važnost prikupljanja podataka o slučajnom ulovu te nedovoljno sudjelovanje ribara u njegovom prijavljivanju.

Slučajni ulov je ribaru propuštena prilika, a ptici najčešće smrtni ishod.

U svijetu se provodi niz aktivnosti i mjera kako bi se smanjio slučajni ulov. U zemljama u kojima je slučajni ulov ptica prilikom ribolova veliki problem, ribari i sami traže rješenja kako bi izbjegli oštećenja ribolovnih alata, gubitke mamaca na udicama i očuvali ravnotežu morskog ekosustava te na taj način osigurali ciljani ulov ribe.

⁴ Direktiva o očuvanju divljih ptica (Council Directive 79/409/EEC; 2009/147/EC). Dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147>.

⁵ Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja i dostave podataka o ulovu u gospodarskom ribolovu na moru (NN 38/2018, 48/2018, 64/2018, 35/2020).

⁶ Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (2020): Izvješće o opsegu uporabe ribolovnog alata s potencijalnim utjecajem na morske ptice i o razmjeru slučajnog ulova morskih ptica. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“.



Postavljanje uređaja za oslobađanje udica plutajućeg parangala pod morem (hookpods) (Autor: A. Gugić)

Projekt LIFE Artina je u suradnji s ribarima testirao korištenja nekoliko prilagođenih ribolovnih alata⁷ za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica koji se koriste u svijetu, a kako bi se utvrdila mogućnost i učinkovitosti njihove primjene u Hrvatskoj⁸. Postavljanjem **dodatnih utega na parangale** povećava se brzina potonuća udica te se na taj način smanjuje vrijeme izloženosti mamaca pticama. Utezi se jednostavno kopčama pričvrste na parangal kad su ptice u blizini alata, nemaju utjecaj na sami

ribolov, a i cijena im je relativno niska pa ribari podržavaju korištenje ovog tipa alata⁹.

Signalne (LED) lampice emitiraju zeleno svjetlo kad su potopljene te pticama signaliziraju prisutnost mreža u moru, kako bi ih mogle izbjeći. Njihovim korištenjem dolazi do povećanja vremena utrošenog za obavljanje ribolova, a i cijena je poprilično visoka, stoga su mišljenja ribara o njihovoj upotrebi podijeljena.

Upotrebom **uređaja za oslobađanje udica plutajućeg parangala pod morem (hookpods)** pticama se smanjuje izloženost udica s mamcima u blizini površine mora. Ovaj alat najlošije je prihvaćen od ribara zbog nepraktičnosti za korištenje, zapetljavanja i povećavanja vremena utrošenog za ribolov.

Rezultati testiranja su pokazali kako bi mjere i prilagođeni alati bili učinkoviti, odnosno kako bi se osiguralo da ih ribari provode, one trebaju biti jednostavne, primjerene pojedinoj vrsti ribolova, isplative, praktične, sigurne, te popraćene ekonomskim ili socijalnim poticajima¹⁰.

Projekt LIFE Artina ukazao je i na potrebu dodatnog testiranja alata i mjera s ribarima na širem području Jadrana: postavljanje dodatnog otežanja za stajaći i plutajući parangal, postavljanje linija i uređaja za strašenje ili odbijanje ptica, noćno polaganje parangala, izbjegavanje bacanja ostataka od mamaca ili čišćenja ulovljene ribe prilikom polaganja parangala ili mreža, itd. Potrebno je pronaći i mjere kojima bi se ribari više motivirali za unos podataka o slučajnom ulovu u očevidnike te za sudjelovanje u ovakvim istraživanjima. Iako je fokus ovog projekta bio na morskim pticama, slučajni ulov odnosi se na više vrsta morskih organizama te ga je važno prijavljivati i pratiti, kao i testirati mjere za njegovo smanjenje.



Signalne LED lampice na mreži (Autor: A. Gugić)

⁷ Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce (2021): Izvješće o interakciji morskih ptica i ribolovnih aktivnosti te mjerama za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“.

⁸ Miletić A., Kapelj S., Čeprija, H. (2022): Izvješće o testiranju prilagođenih ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj. Projekt: LIFE ARTINA - LIFE17 NAT/HR/000594 „Seabird Conservation Network in the Adriatic“. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce)

⁹ Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce (2022): [Video LIFE Artina - slučajni ulov morskih ptica na ribolovne alate](#).

¹⁰ Rezultati testiranja ovih alata, kao i mišljenja ribara o funkcionalnosti i praktičnosti testnih alata detaljno su obrađeni u izvješću o testiranju prilagođenih ribolovnih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u Hrvatskoj (Miletić i sur., 2022).



Kaukal u letu (Autor: Bart Vercreyusse)

Važno je i jačanje suradnje između nadležnih tijela, znanstvene zajednice i organizacija civilnog društva u svrhu učinkovitijeg prikupljanja i razmjene podataka o slučajnom ulovu osjetljivih i zaštićenih vrsta¹¹.

Očuvanje prirode nije samo odgovornost, već i naša dužnost. Stoga vas pozivamo na korištenje i dijeljenje ovih preporuka. Razvojem i primjenom održivih ribolovnih praksi, smanjenjem negativnog utjecaja ljudskih aktivnosti na morske ekosustave i širenjem svijesti o važnosti očuvanja osjetljivih vrsta možemo osigurati opstanak morskih ptica i produktivnost morskog ekosustava i za buduće generacije.

¹¹ Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce i Udruga Biom (2023): Preporuke proizašle iz testiranja prilagođenih alata za smanjenje slučajnog ulova morskih ptica u okviru projekta LIFE Artina.

LIFE Artina Akcija C.1. Smanjiti utjecaj ribolovnih aktivnosti na morske ptice kroz identifikaciju i promociju primjera dobre prakse. Isporučevina: Izvješće o politikama za rješavanje problema ublažavanja utjecaja ribolovnih aktivnosti na morske ptice u Hrvatskoj

Partneri na projektu



Financirali su



Projekt LIFE Artina sufinancira LIFE Program Europske unije, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske i Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost partnera projekta LIFE Artina i ne odražavaju nužno stajališta Europske unije ili CINEA-e, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske ili Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost.